

Beantwoording vragen uit het integraal afwegingskader voor het wetsvoorstel tot verhoging van het wettelijk strafmaximum van doodslag

1. Wat is de aanleiding?

Het strafmaximum van doodslag, en de verhouding tot die van moord, heeft al langer politieke aandacht. Bij brief van 30 september 2019 hebben de Minister van Justitie en Veiligheid en de Minister voor Rechtsbescherming toegezegd dat de maximale gevangenisstraf die de rechter bij een veroordeling wegens doodslag mag opleggen, zal worden verhoogd (Kamerstukken II 2019/20, 29 279, nr. 539). Die aankondiging vormt de directe aanleiding voor dit wetsvoorstel. Verhoging van de maximumstraf wordt ook gewenst door de Tweede Kamer (motie-Van Wijngaarden en anderen van 18 februari 2020; Kamerstukken II 2019/20, 29 279, nr. 576)).

2. Wie zijn betrokken?

Nabestaanden van slachtoffers van doodslag, plegers van doodslag. Ook actoren in de justitiële keten: instanties en beroepsgroepen die betrokken zijn bij de opsporing, vervolging of berechting van het delict doodslag, dan wel bij de tenuitvoerlegging van de door de rechter opgelegde gevangenisstraf. Het gaat om politie, openbaar ministerie, rechters, advocaten en reclassering. Het wetsvoorstel is ter advisering aan deze instanties toegezonden.

3. Wat is het probleem?

Het opzettelijk doden van een ander mens (doodslag) veroorzaakt onherstelbaar leed bij nabestaanden van slachtoffers, en leidt tot gevoelens van onbegrip en onveiligheid in de samenleving. De strafbedreiging van doodslag moet – op zichzelf en in verhouding met in het bijzonder het strafmaximum van moord – recht doen aan de ernst van dit zeer ernstige misdrijf en de rechter voldoende armslag geven om een passende straf op te leggen. Nu is dat niet het geval. Allereerst is het verschil met de maximale tijdelijke gevangenisstraf bij moord – die de rechter als alternatief voor een levenslange gevangenisstraf kan opleggen – te groot geworden. Bij de invoering van het Wetboek van Strafrecht in 1886 was het verschil vijf jaar: doodslag werd bedreigd met vijftien jaar gevangenisstraf, de tijdelijke gevangenisstraf bij moord mocht maximaal twintig jaar belopen. Sinds de invoering van de Wet herijking aantal strafmaxima (Stb. 2006, 11) is dat verschil vijftien jaar geworden: in die wet is namelijk de maximale tijdelijke gevangenisstraf bij moord verhoogd naar dertig jaar, terwijl het strafmaximum van doodslag ongewijzigd is gebleven. Ook biedt het huidige maximum van vijftien jaar gevangenisstraf de rechter bij zeer ernstige gevallen van doodslag niet altijd voldoende ruimte om een passende gevangenisstraf op te leggen (vgl. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 20 juli 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:5907). De rechter is doodslag ook gemiddeld zwaarder gaan bestraffen (WODC-onderzoeksrapport, *Verhoging strafmaximum moord; is veertig het nieuwe dertig?* (2019), blz. 79 en 110). Daarom is bijstelling van de strafbedreiging van doodslag aangewezen.

4. Wat is het doel?

Met de verhoging van het strafmaximum van doodslag naar 25 jaar gevangenisstraf is allereerst beoogd dat die strafbedreiging – op zichzelf en in verhouding met in het bijzonder het strafmaximum van moord – weer recht doet aan de ernst van het delict doodslag. Het terugbrengen van het verschil met de maximale tijdelijke gevangenisstraf voor moord tot vijf jaar gevangenisstraf, is in lijn met het verschil van vijf jaar dat in 1886 bestond. Daarmee komen beide strafmaxima weer in redelijke verhouding tot elkaar te staan. In relatie tot andere misdrijven laat het verhoogde strafmaximum zien dat het opzettelijk doden van een ander mens tot de ernstigste misdrijven behoort. Ook is het doel de rechter ook bij zeer ernstige gevallen van doodslag voldoende armslag te geven om een passende straf op te leggen. Tot slot is beoogd recht te doen aan de veranderde maatschappelijke opvatting over de strafwaardigheid van doodslag, die tot uiting komt in de gemiddeld gezien zwaardere bestraffing daarvan.

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

De onder vraag 4 genoemde doelen kunnen slechts door overheidsinterventie – te weten:

wetswijziging – worden bereikt. Zie nader onder vraag 6.

6. Wat is het beste instrument?

De ernst van een delict komt tot uiting in het wettelijk strafmaximum. Het strafmaximum van doodslag is opgenomen in artikel 287 van het Wetboek van Strafrecht. Dit wettelijke maximum stelt grenzen aan de soort straf en de duur daarvan die de rechter bij een veroordeling wegens doodslag kan opleggen. Dit vloeit voort uit het legaliteitsbeginsel dat in artikel 7 van het EVRM, artikel 16 van de Grondwet en artikel 1 van het Wetboek van Strafrecht is vastgelegd. Wijziging van artikel 287 is dus noodzakelijk om enerzijds recht te doen aan de ernst van dit misdrijf en anderzijds de rechter voldoende ruimte te geven om bij zeer ernstige gevallen een passende straf op te leggen.

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

Plegers van doodslag kunnen zwaarder worden bestraft. Van de hogere strafbedreiging gaat een meer afschrikkende werking uit, terwijl de rechter armslag wordt gegeven om zeer ernstige gevallen van doodslag passend te bestraffen. De overheid kan hierdoor beter tegen levensdelicten optreden.